

Portald'Història

1. L'esclat de la guerra: de la conspiració al *Alzamiento*.

**LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA
(1936 – 1939)**

L'inici de la conspiració militar

Victòria electoral del *FRENTE POPULAR* a les eleccions generals de febrer de 1936.

Va suposar el **retorn de la coalició republicana – socialista al poder**, i la represa de les polítiques reformistes del Bienni d'Esquerres.

GOVERN DEL FRONT POPULAR

Va anar prenent cos la idea d'**una conspiració militar** per enderrocar el Govern i fer-se amb el control polític de la República per part de **l'Exèrcit** i les **forces de la dreta conservadora i reaccionària**.

INICI DE LA PLANIFICACIÓ DEL COP D'ESTAT MILITAR

Manuel Azaña fou President del Govern del 19 de febrer al 10 de maig de 1936, i a partir d'aquesta data ocupà el càrrec de **President de la República**. Al front del Govern el va substituir **Santiago Casares Quiroga**, de l'ORGA, entre el 10 de maig i el 19 de juliol de 1936.

L'organització del complot

El complot militar fou coordinat pel general **Emilio Mola** (el "director") des de Pamplona, i al capdamunt, i com a futur "cap de l'Estat", es va situar el general **José Sanjurjo**, des del seu exili a Portugal. Comptaven amb la complicitat d'alts càrrecs de l'Exèrcit com els generals **Queipo de Llano, Goded, Varela o Cabanelles**.

La **CEDA**, els **monàrquics**, els **carlins tradicionalistes**, l'**Església Catòlica**, la **Falange** i altres grups d'ultradreta i amplis sectors de l'**Exèrcit** i l'**oligarquia econòmica** van donar suport a la conspiració.

Emilio Mola Vidal

José Sanjurjo Sacanell

L'organització del complot II

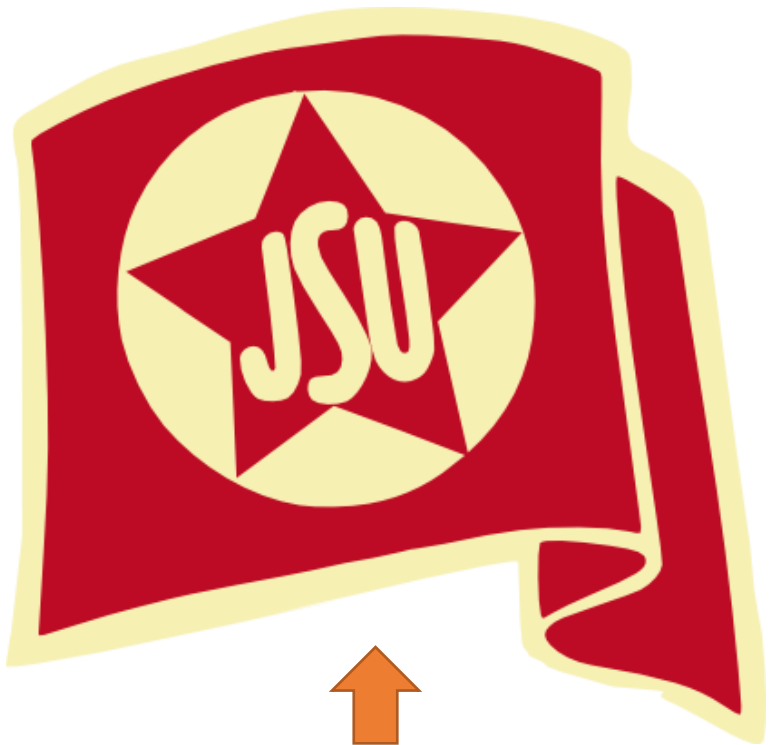
Els conspiradors veien necessària la participació de les tropes espanyoles del Protectorat, i sobretot de la *Legión*, per assegurar el triomf de l'aixecament militar, i per això necessitaven el compromís ferm del general Franco, que havia estat destinat a les Canàries des d'inicis del mes de març.

Franco es va mostrar molt dubtós i ambigu durant setmanes, i va posar força condicions per assegurar la seva participació a l'aixecament.

Hi ha prou evidències que a finals del mes de juny el seu compromís ja era ferm, i ja existien plans per al seu trasllat al Marroc per posar-se al front de les tropes africanes.

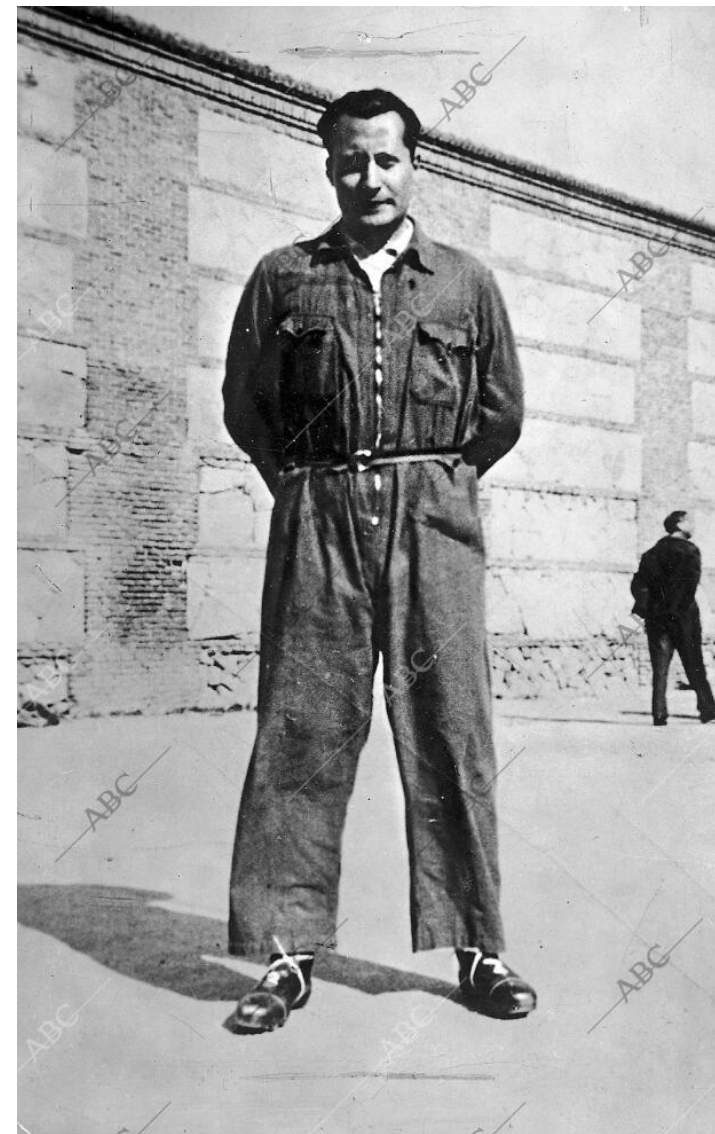
Cap a la radicalització política

El mes de març de 1936 les Joventuts del PSOE i les del PCE s'unificaren per formar les **Joventuts Socialistes Unificades (JSU)**, que aviat van arribar a tenir més de 250.000 afiliats.

José Antonio Primo de Rivera va perdre l'acta de diputat a les eleccions de febrer de 1936, i al mes de març fou empresonat sota l'acusació de tinença d'armes i al mes de juny traslladat a la presó d'Alacant.

La **Falange** va ser il·legalitzada per la seva dura campanya de violència als carrers. Des de la presó, José Antonio va continuar dirigint el partit i va estar en estret contacte amb la conspiració militar, de la qual aspirava a tenir-ne la direcció política.

L'espiral de violència

Març – juliol de 1936

Fort increment de la **violència política i radicalització** de les bases dels partits polítics. (provisió d'armes i ensinistrament militar)

Juliol de 1936

Dia 12 – Assassinat del tinent **José del Castillo** (instructor militar de les Joventuts Socialistes Unificades)

Dia 13 – Assassinat del líder de *Renovación Española* **José Calvo Sotelo**

Aquests fets van precipitar la data de l'aixecament militar.

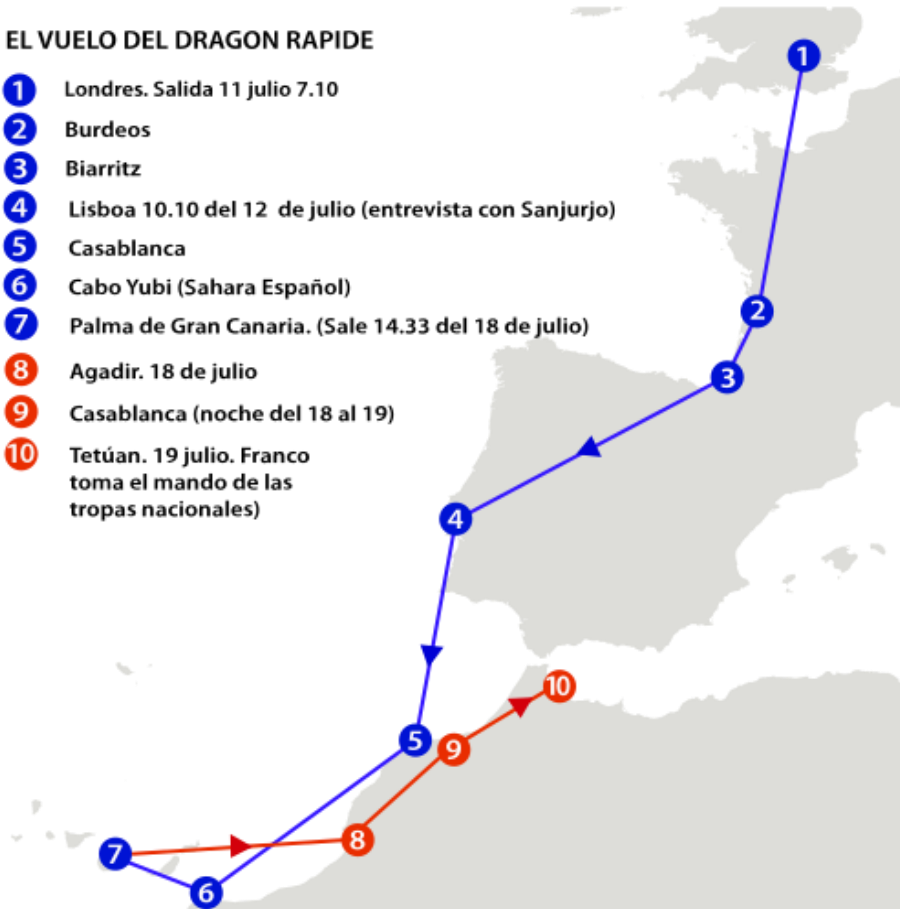

El *Dragon Rapide*

- El *Dragon Rapide* fou llogat a Londres els primers dies de juliol, amb el finançament del banquer mallorquí Juan March i la intercessió del marquès de Luca de Tena, propietari del diari ABC.
- El *Dragon Rapide* va partir de l'aeroport anglès de Croydon, via Biarritz, Lisboa i Casablanca, cap a Gran Canària, on va arribar el dia 12 de juliol.

EL VUELO DEL DRAGON RAPIDE

- 1 Londres. Salida 11 julio 7.10
- 2 Burdeos
- 3 Biarritz
- 4 Lisboa 10.10 del 12 de julio (entrevista con Sanjurjo)
- 5 Casablanca
- 6 Cabo Yubi (Sahara Español)
- 7 Palma de Gran Canaria. (Sale 14.33 del 18 de julio)
- 8 Agadir. 18 de julio
- 9 Casablanca (noche del 18 al 19)
- 10 Tetúan. 19 julio. Franco toma el mando de las tropas nacionales)

EL VUELO DEL DRAGON RAPIDE

1. Franco se embarca en Santa Cruz de Tenerife a las 0,10 horas del 17 de julio.
2. Llega a Las Palmas hacia las ocho de la mañana del 17 de julio. Sale del aeropuerto de Gando en un Dragon Rapide a las 14,33 del 18 de julio.
3. Hacia las 17, 30 del 18 de julio hace escala en Agadir.
4. Aterrizó en Casablanca hacia las 20 horas. Franco pernocta en la ciudad durante la noche del 18 al 19 de julio.
5. A las 7,30 del 19 de julio llega a Tetúan, donde toma el mando de las tropas africanas.

El pla del general Mola

(...) Se tendrá en cuenta que la acción ha de ser extremadamente violenta, de manera que reduzca lo antes posible a un enemigo fuerte y bien organizado. Naturalmente, serán encarcelados los dirigentes de los partidos políticos, las sociedades y los sindicatos desafectos al Movimiento y les serán aplicados castigos ejemplares para ahogar los movimientos de rebeldía o huelgas. (...) Conquistado el poder, se instaurará una dictadura militar que tendrá como misión restablecer el orden público. (...)

Instruccions reservades del general Mola, juliol de 1936.

17 – 18 de juliol: la insurrecció al Protectorat

La insurrecció s'inicià la tarda del **17 de juliol**, sota les ordres de Franco, al **Protectorat Espanyol del Marroc**. Franco ja havia donat les ordres pertinents per l'aixecament a les **Canàries**.

L'endemà (**18 de juliol**) es coneixia la notícia a la península, i diverses guarnicions militars es sumaven a la rebel·lió. Però alhora una part de l'Exèrcit i de la Guàrdia Civil va romandre fidel a la República, i sindicats i partits d'esquerra armats presentaven resistència contra els insurrectes. Començava la **GUERRA CIVIL ESPANYOLA**.

Es preveia l'imminent arribada en avió des de Portugal del **general Sanjurjo** per posar-se al front de la rebel·lió.

Fotos d'Agustí Centelles publicades al web d'El País.

17 – 18 de juliol: la insurrecció a la Península

Els militars insurrectes (Cabanelles a Saragossa, Queipo de Llano a Sevilla, Goded a Mallorca, Saliquet a Salamanca ...), amb el suport de falangistes, carlistes i altres grups armats, van prendre el poder i van assassinar a les autoritats que no es van sumar a la rebel·lió.

A Barcelona, **Goded** (des de Mallorca) era l'encarregat de dirigir la insurrecció, ja que el comandant militar, el general **Francisco Llano de la Encomienda**, va romandre fidel a la República.

Espanya dividida

ZONA SOTA CONTROL REPUBLICÀ

Andalusia, sud i centre d'Extremadura, La Manxa, Madrid, Múrcia, València, Menorca, Catalunya, part oriental d'Aragó, País Basc (excepte Àlaba), Cantàbria i Astúries.

ZONA SOTA CONTROL INSURRECTE

Canàries, Protectorat de Marroc, Balears (excepte Menorca), les ciutats de Cádiz, Sevilla i Córdoba, Galícia, nord d'Extremadura, ciutat d'Oviedo, Castella i Lleó, Navarra, La Rioja i Àlaba.

